

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVASIYALAR VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI**

**MUHOFAZA ETILADIGAN TABIIY HUDUDLAR
FANI BO'YICHA
SILLABUS
Kunduzgi bo'lim uchun**

Bilim sohasi	700000-Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohalari
Ta'lim sohasi	720000-Ishlab chiqarish va ishlov berish sohalari
Ta'lim yo'nalishi	60710400-Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

BUXORO – 2024

Model / Fan sillabusi
Tabiiy fanlar va agrobiotexnologiya
fakulteti
60710400—Ekologiya va atrof-muhit
muhofazasi
(tarmoqlar va sohalar bo'yicha)
ta'lim yo'nalishi.

Fan nomi:	Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	METB 3051
Yil:	2
Semestr:	3
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	180
Ma'ruza	30
Amaliy mashg'ulotlar	30
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	30
Mustaqil ta'lim	90
Kredit miqdori:	6
Baholash shakli:	Imtihon (yozma)
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar fanining predmeti, boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi, maqsadi va vazifalari, tarixi, ilmiy asoslari, muhofaza qilinadigan hududlardan oqilona foydalanish va ekologik muammolarni yechishdagi o'rinni o'rgatish hamda ularni amaliyotda tadbiq etish ko'nikmasini hosil qilishdan iborat

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1	Ekologiya asoslari (EKAB 1091)
2	Biologiya(BEKB 1141)
3	Shahar va sanoat ekologiyasi (SSEB 3101)

Ta'lim natijalari (TN)	
	Bilimlar jihatidan:
TN1	Antropogen faktoring muhofaza qilinadigan hududlarga ta'siri to'g'risida tasavvurga ega bo'lishi kerak
TN2	Muhofaza qilinadigan tabiiy hududlarning maqsadi va vazifalari, o'simlik va hayvonot dunyosini o'rganish va foydalanish, nazorati bo'yicha bilimlarga ega bo'lishi kerak;
TN3	O'zbekiston respublikasining biologik resurslardan foydalanish qonunlari bo'yicha bilimlarga ega bo'lishi kerak;
	Ko'nikmalar jihatidan:
TN4	O'rmon resurslaridan oqilona foydalanishni rejalashtirish; ekomonitoring usullarini amalda qo'llay olishni biladi;
TN5	Biologik resurslardan oqilona foydalanishga doir xulosalarni ilmiy tahlillardan foydalanib topishni biladi;
TN7	Olingan natijalarni baholash va aniq takliflar berish ko'nikmalariga ega bo'ladi

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Kirish. Muhofaza qilinadigan tabiiy hududlarning obyekti, maqsad va vazifalari hamda ahamiyati
M2	Biologik xilma-xilligini saqlab qolish va muhofaza qilishning geokologik asoslari
M3	Ekologik karkasni tashkil etishning nazariy-metadologik asoslari
M4	Mugaddas hudud va obyektlar tabiat yodgorligi sifatida
M5	Davlat qo'riqxonlari. Davlat qo'riqxonlariga qo'yiladigan talablar.
M6	Qizilqumdavlat qo'riqxonasi. Kiob davlat geologiya qo'riqxonasi
M7	Zomin davlat qo'riqxonasi. Zarafshon davlat qo'riqxonasi
M8	Nurota davlat qo'riqxonasi. Surxon davlat qo'riqxonasi. Hisor davlat qo'riqxonasi
M9	Muhofaza qilinadigan tabiiy hududlardagi ilmiy faoliyat (Oqlog'-Tomdi davlat qo'riqxonasi misolida)
M10	Muhofaza qilinadigan tabiiy hududlardan oqilona foydalanish
M11	Muhofaza qilinadigan tabiiy hududlarning qonun va qonun osti hujjatlarda o'z aksini topishi
M12	O'rta Osiyoning alohida muhofaza qilinadigan hududlari
M13	O'zbekistondagi muhofaza talab hududlardan foydalanishda ekologik ta'lim-tarbiyaning roli

M14	O'zbekistonda muhoфаза etiladigan tabiiy hududlar tizimini rivojlantirishda xalqaro hamkorlik masalalari
M15	Tabiat-inson-kelajak
Seminar mashg'ulotlari	
S1	Muhoфаза qilinadigan tabiiy hududlar haqida umumiy ma'lumot berish.
S2	Aloqida muhoфаза qilinadigan tabiiy hududlarni tashkil etishning zamonaviy muammolari, yechimlari va istiqbolllari
S3	Aloqida muhoфаза qilinadigan tabiiy hududlarni tashkil etishning zamonaviy muammolari, yechimlari va istiqbolllari
S4	Qizil kitobning biologik xilma-xillikni saqlashdagi o'rni
S5	Milliy bog'larning asosiy vazifalari
S6	Biologik-xilma-xillikni saqlashning zaruriyati
S7	Muhoфаза qilinadigan tabiiy hududlarda ekologik ta'lim va turizm (Buxoro viloyatida joylashgan To'dako'l, Quyimozor suv omborlari va BUKHARA desert OASIS SPA) misolida
S8	Muhoфаза qilinadigan tabiiy hududlarda ekologik ta'lim va turizm (Buxoro viloyatida joylashgan To'dako'l, Quyimozor suv omborlari va BUKHARA desert OASIS SPA) misolida
S9	O'zbekistonning buyurtmaxonalari, tabiat yodgorliklari haqida umumiy ma'lumot berish.
S10	Muhoфаза qilinadigan tabiiy hududlar tizimini rivojlantirish istiqbolllari
S11	Tebiiy muhofazalangan hududlarda antropogen ta'sirni nazorat qilish
S12	Aloqida muhoфаза qilinadigan hududlar va xalqaro hamkorlik
S13	Manijakativizmdagi suvliklar va ularning yashash muhiti sifatidagi o'rni yotib
S14	Muhoфаза qilinadigan hududlarning geografik joylashish prinsiplari.
S15	Muhoфаза qilinadigan tabiiy hududlarning bueini va kelajagi to'g'risida daryo olinmalarining fikrlari
Amaliy mashg'ulot	
A1	METH to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasining Qonuni, belgilangan maqsad va vazifalarni tushuntirish
A2	Muhoфаза etiladigan tabiiy hududlarning toifalari, funksiyasi va klassifikatsiyasi
A3	Buxoro shahridagi Ekobog' modelini tayyorlang
A4	O'zbekiston hududida joylashgan qo'riqxonalar modelini tayyorlang
A5	Baday-to'qay qo'riqxonasini atlasdan foydalanib xartiasini tayyorlang
A6	Xisor davlat qo'riqxonasini atlasdan foydalanib xartiasini tayyorlang
A7	Zomin tog'-archa qo'riqxonasini atlasdan foydalanib xartiasini tayyorlang
A8	Zarafshon davlat qo'riqxonasini atlasdan foydalanib xartiasini tayyorlang
A9	Kitob davlat biologik qo'riqxonasini atlasdan foydalanib xartiasini tayyorlang

A10	Qizilqum davlat qo'riqxonasini atlasdan foydalanib xartiasini tayyorlang	
A11	Nurota davlat qo'riqxonasini atlasdan foydalanib xartiasini tayyorlang	
A12	Surxon davlat qo'riqxonasini atlasdan foydalanib xartiasini tayyorlang	
A13	Choqol davlat biosfera qo'riqxonasini atlasdan foydalanib xartiasini tayyorlang	
A14	Buxoro shahridagi muhofazaga olingan davlat tabiat yodgorliklarini ko'chma mashg'ulot tarzida ko'rib chiqish	
A15	Buxoro viloyati Samoniyar istirohat bog'i misolida ekologik karkas tuzilmasini ko'chma mashg'ulot tarzida ko'rib chiqish	
Mashg'ulot shakli: mustaqil ta'lim (MT)		
MT1	Maxsus himoyalangan tabiiy hududlarning toifalari	10 soat
MT2	Yevropa milliy bog'lari	10 soat
MT3	Osiyo milliy bog'lari	10 soat
MT4	Amerika milliy bog'lari	10 soat
MT5	Afrika milliy bog'lari	10 soat
MT6	O'zbekistonning tabiiy yodgorliklari	10 soat
MT7	O'zbekistonning maxsus himoyalangan tabiiy hududlari	10 soat
MT8	Jayron ekomarkazi faoliyati	10 soat
MT9	Dunyo buyurtmaxonalari	10 soat

Asosiy adabiyotlar	
1	Яшенко Р.Б. Заповедники Средней Азии и Казахстана. - Казахстан. 2006
2	Бекназов Р.У., Новиков Ю.В. Охрана природы. - Ташкент, 1995
3	Ергашев А., Ергашев Т. Экология, биосфера ва табиати мухофаза qilish. - Toshkent, 2005
4	Конвенция о биологическом разнообразии. Третий Национальный доклад Узбекистана. Государственный комитет Республики Узбекистан по охране природы, Академии Наук Республики Узбекистан. - Ташкент, 2006
Tavsiya qilinadigan qo'shimcha adabiyotlar	
5	Турсинов Х.Т., Рахимова Т.У. Экология. - Toshkent, 2006
6	Константинов В.М. Охрана природы. -М.: 2002
7	Акимов Т.А., Хаскин В.В. Экология- М.: ЮНИТИ 1998
8	Отабев Ш., Набиев М. Инсон ва биосфера. - Toshkent, 1995
9	Национальная стратегия и план действий по сохранению биоразнообразия Республики Узбекистан. - Ташкент, 1998
10	Охрана окружающей среды (законы и нормативные документы) Вулуск Л. - Ташкент, 2000

Internet manbalari:	
11	www.zivonet.uz
12	www.nature.uz
13	www.uznature.uz
14	www.lex.uz
15	www.zoomet.ru
16	www.oak.uz
17	www.vak.ru

Talaba fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi kerak lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini toliq yoritib olish;
 - fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
 - fan bo'yicha mavzu materialining nazariy va amaliy ahamiyatida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
 - fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa berilgan savollarga aniq va to'g'ri javob bera olsa;
 - mustaqil topshiriqlarni toliq va aniq bajargan bo'lsa;
 - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
 - fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;
 - tarixiy bilimlarni sharhlay olsa.
- b) 4 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
 - fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushingan bo'lsa;
 - fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
 - fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
 - fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
 - fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy hujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.
- b) 3 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:
- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;

- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'ylmas;
 - bayon qilish ravon bo'lmasa;
 - fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblarni olmas;
 - fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
- g) quyidagi hollarda talabani bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholashi mumkin:
- fan bo'yicha mashg'ulotlar tayyorlik ko'rilmasan bo'lsa;
 - fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
 - fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olinganligi sezilib tursa;
 - fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
 - fanga doir berilgan savollarga javob olmasa;
 - fanni bilmasa;

Dastur muallifi:	Katta o'quvchilar H.R. Adizova, B.N. Doniyorov
E-mail:	hamidaadizova@gmail.com ; b.n.doniyorov13051984@mail.ru
Tashkilot:	Buxoro davlat universiteti, Ekologiya va geografya kafedrası
Taqdirlar	Jabborova O.I. Buxoro davlat tibbiyot instituti Tibbiy biologiya kafedrası mudiri. Xayitov Y.Q. Buxoro davlat universiteti Ekologiya va geografya kafedrası professori

Mazkur Sillabus universitet ilmiy kengashining 2024-yil 20 avgustdagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur Sillabus Tabiiy fanlar va agrobiotexnologiya fakulteti ilmiy kengashining 2024-yil 28 avgustdagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur Sillabus Ekologiya va geografya kafedrasining 2024-yil 28 avgustdagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan maqullangan.

O'quv-uslubiy departament boshlig'i:

Fakultet dekani:

Kafedra mudiri:

Tuzuvchi:

S.S. Davlatov
A.A. Qodirov
Y.D. Xolov
H.R. Adizova
B.N. Doniyorov